

Ker je v tej številki Tretjega dne osrednji blok posvečen državnim in narodnim simbolom, se nam je zdelo primerno predstaviti iz patrističnega izročila nekaj odlomkov, ki govorijo o znakih, ki so jih sprejeli kristjani in jih uporabljali za svoja razpoznavna znamenja. Pred nami so besedila zgodovinarja Evzebija Cezarejskega v Rufinovem prevodu, ki v Cerkveni zgodovini poroča o tem, kako je cesar Konstantin pred zmago pri Milvijskem mostu na prapore svoje vojske sprejel križ; iz Rufinovega nadaljevanja Cerkvene zgodovine imamo podatek o tem, kako je križ v Aleksandriji zamenjal Serapisova znamenja, Maksim Torinski v pridigi spodbuja kristjane, naj sprejmejo odrešilno znamenje križa, napovedano že v Stari zavezi, Izidor Seviljski pa v svojih Etimologijah razlaga krščansko simboliko črk.

Očetje o znamenjih

Evzebij Cezarejski (260-339) Cerkvena zgodovina (v Rufinovem prevodu) 9,8,15-9,9,10

Ko se je torej našim tako godilo in so z dobrotnostjo svojih dejanj v nekakšnem tihem oznanjevanju širili božjo resnico, tako da se je izpolnilo tisto, kar piše v Genezi: "V Egiptu se je dalo temo otipati, tako je bila gosta, pri Izraelovih sinovih pa je bila luč v vseh njihovih prebivališčih," tedaj se je kljub vsemu Gospod naš Bog poveličeval v svojih svetih in je zelo uspešno širil delo zasnovane moči; nam, ki smo bili postavljeni v globoko temo, je znova prižgal sijaj svoje luči. Po preroških besedah nas je hranil s kruhom solza in nam dal solze za pijačo, toda vse to po meri. To pa je torej mera njegovega opomina in graje, da ni večno ogorčen in se ne jezi na nas vse večne čase, ampak se znova usmili svojih služabnikov, ki vanj zaupajo.

Ko je namreč zelo pobožni cesar Konstantin, sin Konstancija, prav tako zelo zmernega in izrednega vladarja, pripravljal vojno zoper Maksencija, tirana v rimskem mestu, in je peljal vojsko (že tedaj je bil zaščitnik krščanske

vere in častilec pravega Boga, ni pa še sprejel znamenja Gospodovega trpljenja, kakor je to pri našem slovesnem uvajanju), ko je torej v tesnobi mnogokaj sam pri sebi premišljal o potrebnosti bližajočega se spopada hodil po poti in često povzdignil oči k nebu ter od tam sebi prosil pomoč, je videl v večerni meglici na vzhodnem koncu neba znamenje križa, kako se blešči v ognjenem žaru. Ko se je ob tem videnju prestrašil in bil zmeden, ko se je znova ozrl nanj, je zagledal, kako stojijo pri njem angeli in mu govorijo: "Konstantin, $\tau\upsilon\tau\omega\ \nu\iota\kappa\alpha$ ", to je: v tem zmagaj.

Tedaj se je vesel vrnil in bil že prepričan v zmago. Znamenje križa, ki ga je videl na nebu, je zarisal na svoje čelo. Z nebes povabljen k veri se mi ne zdi nič manj vreden od tistega, ki mu je bilo podobno z neba rečeno: "Savel, Savel, kaj me preganjaš? Jaz sem Jezus Nazarečan." Edino s to razliko, da on ni bil povabljen, ko je preganjal, ampak je bil že iskalec. Potem je znamenje, ki mu je bilo pokazano na nebu, spremenil v vojaške prapore in je tako imenovani labarum prilagodil v obliko Gospodovega križa. Tako je opremljen z orožjem in prapori prave vere nastopil proti

orožju brezvercev. Poročajo, da si je dal narediti na desnici znamenje križa iz kovanega zlata. Zdi se mi, da ni brez pomena, če malce skrenemo s poti našega namena in povemo, kaj je pobožni vojskovodja opravil v tej vojni.

Ko je bil torej zaradi božje pomoči prepričan o zmagi, je vladarjevo dušo prešinjala druga skrb, da je bil namreč kot rimski cesar in oče domovine, on, ki bi, če bi bilo mogoče, želel vse, ki so vladali pred njim, preseči v pobožnosti in spoštljivosti, je zdaj prisiljen ne le domovini, ampak samemu rimskemu mestu, ki je glava cesarstva, napovedati vojno, ker ni mogoče brez napada na domovino, ki jo je zasedel sovražnik, domovini povrniti svobode. To ga je stiskalo v duhu podnevi in ponoči.

Boga, s katerim se je že čutil domačega, je prosil, naj si ne omadežuje desnice, ki jo je okrepil z odrešilnim znamenjem, z rimsko krvjo. To je njemu, ki je noč in dan prosil, naklonila božja previdnost. Ko je že nedaleč od Milvijskega mostu postavil tabor, je Maksencij iznenada kot z božjo silo spodbujen prišel nasproti in je vdrl iz rimskih vrat ter ukazal, naj mu preostala vojska sledi, sam pa je oborožen prvi jezdil spredaj. Ukazal je tudi, naj se ladje povežejo v desetice, naredijo pot preko reke in se izenačijo z mostovi zgoraj. Ko je on sam kot konjenik in prvoborec ne zavedajoč se svojega dela z maloštevilnimi stopil na most, so se ladje pogreznile in on, potopljen v globino, je tako s pogibeljo edino svoje pregrešne glave preprečil prihodnje pobijanje in ohranil desnico pobožnega vladarja neomadeževano od krvi sodržavljancev.

Nič manj kot v Mojzesovem in hebrejskem ljudstvu bi lahko tudi tu videl, da se sme upravičeno tudi o teh dogodkih reči: faraonov voz in njegovo moč je pahnili v morje. Izbrane vojsčake je potopil v Rdeče morje in pokrila jih je gladina.

Tako se je namreč Maksencij s svojimi oboroženimi spremljevalci potopil v globino

in je padel z mostov, ki jih je pripravil v pogubo pobožnega vladarja.

Toda tudi to se upravičeno govori o njem: Nastavil je past in jo pokril in padel je v jamo, ki jo je sam izkopal. Njegova zvijača se mu je vrnila na njegovo glavo in njegova pregreha se je spustila na njegovo teme. To se brezbožnim po pravici pripravi.

Konstantinu pa se kot pravemu božjemu služabniku primerno poda tisto, kar je Mojzes po zmagi zapel o poraženih sovražnikih: Pojmo Gospodu, slavno je bil počaščen, konja in jezdec je pahnili v morje. On me poslušaj in me varuje, on mi je postal rešitev. Kdo ti je podoben, Gospod, med bogovi? Kdo ti je podoben, ki si slaven med svetimi, čudovit v jasnosti, ki delaš čudeže?

Če tega ni Konstantin izrekel z besedami, pa je storil v dejanju in njemu, ki mu je dolgoval zmago, vzvišenemu Bogu zapel slavo, ko je zmagoslavno vkorakal v Rim. Tedaj so se vsi veselili skupaj z ženami in otroki, senat z rimskim ljudstvom pa je sprejel Konstantina kot rešitelja in obnovitelja svobode, saj jih je rešil hude kuge in osvobodil jarma tiranske nezmernosti.

On pa ni predajal svojega duha hvalnicam navdušenega ljudstva niti ploskanju tolikšnega mesta; tudi uspeha ni pripisoval svoji moči, ampak božjemu daru. Takoj je namreč, ko mu je senat v čast zmagoslavja dal postaviti podobe, je ukazal na desnici narisati tudi znamenje Gospodovega križa, to je znak prave moči, ki je rimsko mesto, senat in rimsko ljudstvo rešila izpod jarma tiranske oblastnosti in vrnila v plemenitost prejšnje svobode.

Rufin (345-410)

Cerkvena zgodovina (nadaljevanje) 11,29

Tudi to se je zgodilo v Aleksandriji, da so čisto vse Serapisove oklepe, ki so bili po posameznih hišah po stenah, pri vhidih in na podbojih in celo na oknih, odsekali in odtr-

gali, da ni ostalo niti sledu niti poimenovanja njega ali katerega koli drugega hudega duha, ampak je vsak namesto njih na podboje, vhode, okna, stene in stebre dal narisati znamenje Gospodovega križa. Ko so to videli preostali pogani, so menili, da je to prišlo kot spomin na nekaj velikega iz njim predanega starega izročila. O Egipčanih pravijo, da imajo naše znamenje Gospodovega križa med tistimi črkami, ki jih imenujejo hieratične, to je duhovniške, kot eno od mnogih črk, ki so pri njih osnovne. Tej črki oziroma besedi pa pripisujejo naslednji pomen: prihodnje življenje. Govorili so tisti, ki so se tedaj zaradi občudovanja tega, kar se je zgodilo, spreobračali k veri, da so jim stari izročili, da bo tisto, kar zdaj častijo, stalo tako dolgo, dokler ne bodo videli priti to znamenje, v katerem je življenje. Zato se je zgodilo, da so se bolj spreobračali k veri tisti, ki so bili izmed duhovnikov in služabnikov svetišč, kot pa tisti, ki so jih razveseljevale zmotne čarovnije in zvite prevare.

Maxim Torinski (+408-423) Zbirka starih govorov 45

Danes se je zemlji rodilo pravo sonce, danes je v teminah tega sveta vzšla luč. Bog je postal človek, da bi človek postal bog. Gospod si je privzel podobo sužnja, da bi se suženj lahko spremenil v gospodarja. On, ki prebiva v nebesih in jih je ustvaril, se je naselil na zemlji, da bi se človek kot najemnik na zemlji preselil v nebesa.

O dan, svetlejši od vsakega sonca! O čas, najbolj pričakovan v vseh vekih! Kar so čakali angeli, česar niso vedeli serafi in kerubi in nebeške skrivnosti, to se je razodelo v našem času! Kar so oni videli kot v zrcalu in odsevu, mi zremo v resnici. On, ki je izraelskemu ljudstvu govoril po Izaiju, Jeremiju in drugih prerokih, nam zdaj govori po Sinu. Poglejte, kakšna razlika je med Staro in Novo zavezo! V Stari se je govorilo iz oblaka, nam v jasnini;

tam so videli Boga v grmu, tu se Bog rodi iz Device; tam je ogenj použival grehe ljudstva, tukaj človek odpušča grehe ljudstva, še več, Gospod odpušča svojim služabnikom; nihče namreč ne more odpustiti greha razen Boga.

Najsi je bil na današnji dan Gospod Jezus rojen, najsi je bil krščen – različno mnenje se širi po svetu in iz različnih izročil moramo sami izbrati – povsem pa je jasno, najsi je bil danes rojen iz Device najsi je bil preroden v krstu, njegovo rojstvo po mesu in po duhu nam je koristilo; oboje je moja skrivnost in oboje je meni v korist.

Božjemu Sinu se ni bilo potrebno roditi, ni mu bilo treba biti krščen. Greha namreč ni storil, ki bi mu ga krst odpustil; toda njegova ponižnost nam prinaša povzdignjenje; njegov križ je naša zmaga; njegovo mučilo je naše zmagoslavje. Z veseljem dvignimo to znamenje na svoja ramena, nosimo prapor zmagoslavja, še več, nosimo ta znak na svojih čelih. Ko bo hudobec opazil ta znak na naših podbojih, se bo ustrašil. Oni, ki se ne bojijo pozlačenih templjev, se bojijo križa; tisti, ki jih ne ganejo kraljevska žezla, cesarski škrlat in pojedine, trepetajo pred kristjanovimi capami in postom.

Slednjič pa beremo pri preroku Ezekielu: Ko je bil angel poslan, da pomori vse po vrsti in da naj začne pri svetih, so bili obvarovani in so ostali živi in zdravi samo tisti, ki jih je bil označil s črko tau, to je s sliko križa.

Veselimo se torej, predragi bratje, in v podobu križa dvignimo roke k nebu! Ko nas bodo hudi duhovi videli tako oborožene, bodo premagani. Ko je imel Mojzes iztegnjene roke, so Amalečani izgubljali; ko so se mu malo spustile, so se okrepili. Jadra ladij in jadrna prečka plujejo pod podobo našega križa. Tudi ptice z razprostrtimi krili oponašajo križ, ko se dvigajo v višave in plavajo v zraku. Pa tudi same trofeje in znamenja zmage so pravzaprav križi, okrašeni z bojnim plenom. Križa pa ne smemo imeti samo na čelih, am-

pak tudi na svojih dušah. Ko bomo tako obo-
roženi, bomo stopali na modrasa in baziliska
v Kristusu Jezusu, ki mu gre slava na veke ve-
kov. Amen.

Izidor Seviljski (ok. 560-636) O grških mističnih črkah (Etimologije 1,3,9)

Grško črko Ψ je prvi oblikoval Pitagora s
Samosa, in to po vzoru človekovega življenja.
Njena spodnja črtica označuje prvo življenj-
sko dobo, ki je sicer negotova in se še ni pre-
dala ne krepostim ne pregreham. Razcep nad
njo se začne z mladostjo: desna stran je strma,
toda pelje k blaženemu življenju; leva je lažja,
vendar vodi v greh in propad. O njej je Perzij
takole zapisal:

*Ko je s Samosa mož tej črki veje razcepil,
desno pokazal ti pot je, ki pne do meja se v
strmino.*

Pri Grkih je pet mističnih črk: najprej Ψ ,
ki pomeni človeško življenje, o čemer smo že
spregovorili.

Druga je Θ , ki pomeni smrt. Kajti sod-
niki so to črko zapisali pri imenih tistih, ki
so jih obsodili na smrt. Imenuje se theta apo
tou qanatou, to je po smrti. Zato tudi ima
po sredini kopje, to je znamenje smrti. O njej
je nekdo rekel:

O kako si nesrečna, bolj kot črke vse theta.

Tretja je T, ki kaže obliko Gospodovega kri-
ža, zato tudi prevaja hebrejsko besedo "zname-
nje". O njej je angel rekel Ezekielu: "Pojdi po

sredi Jeruzalema in zaznamuj črko tav na čelo
možem, ki vzdihujejo in žalujejo" (Ezk 9,4).

Preostali dve, prvo in zadnjo, si je za svoji
privzel Kristus. On je namreč sam začetek
in sam je tudi konec, saj je rekel: "Jaz sem
A in Ω ." Ker ti črki v njem sovpadata, pride
A do Ω , potem pa se od Ω vrne nazaj v A,
da v sebi pokaže, kako je Gospod tako začete-
tek, ki gre proti koncu, in konec, ki se vrača
na začetek.

Vse črke pri Grkih sestavljajo besede in
tudi označujejo števila. Pri njih črka alfa med
številkami pomeni enico. Kjer se zapiše beta,
se reče dva, kjer se zapiše gama, se kot številka
prebere tri; kjer se napiše delta, se kot številka
prebere štiri. Tako imajo pri njih vse črke
svoja števila.

O latinski črki X (Etimologije I,4,14)

Črke X ni bilo med Rimljani vse do časa
cesarja Avgusta. Po pravici se je začela pisati
prav v času, ko je bilo oznanjeno Kristusovo
ime, ki ga označuje prav ta črka v obliki zna-
menja križa. Namesto nje so prej pisali C in
S, zato se imenuje tudi dvojna, ker nadomešča
dve črki, namreč C in S; tudi njeno ime je se-
stavljeno iz teh črk.

prevedel fr. Miran Špelič OFM

* Tropaeum je bila v Rimu prečna palica na
drogu, kamor so na triumfalnem sprevodu po
sveti cesti skozi forum obesili vojaška znamenja
premagane vojske; potem so to izpostavili na
Kapitolu.